

DÜRÜSTLÜK EN BÜYÜK FAZİLETTİR

FUSSİLET SURESİ - 30. AYET

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ:

Allah Teala Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

“Rabbimiz Allah’tır deyip, sonra da doğrulukta devam edenlere gelince, onların üzerine melekler iner ve derler ki: Korkmayın, üzülmeyin, size va’d edilen cennetle sevinin.” (FUSSİLET SURESİ – 30. AYET)

Sakafi kabilesinden Abdullah b. Süfyan (RA) şöyle demiştir: “Peygamberimiz (SAV)’e: “Ey Allah’ın Rasülü! İslamiyet hakkında bana bir öğüt veriniz ki sizden sonra artık kimseye bir şey sormaya ihtiyacım kalmasın.” dedim. Bunun üzerine Peygamberimiz (SAV): “Allah’a inandım de, sonra da dosdoğru ol.” buyurdu.

Dikkat edilirse gerek ayet-i kerimede gerekse hadis-i şerifte İslamiyet’in iki ana bölümden ibaret olduğu bildirilmiştir. Bu bölümlerden biri Allah’a iman, diğeri de dürüstlüktür.

Allah’a iman her şeyden önce gelir. Bize ilk farz olan Allah’ı bilmek ve O’na inanmaktır. Hz Adem (AS)’dan itibaren son peygamber Hz Muhammed (SAV)’e gelinceye kadar bütün peygamberler, önce bir olan, eşi ve dengi olmayan Allah’a inanmaya çağırmışlar ve bu inanç etrafında insanların bütünleşmesini istemişlerdir. İman olmadan ne yapılan ibadetin ne de hayır ve iyiliğin Allah katında bir değeri yoktur. Nitekim Kur’an-ı Kerim şöyle buyuruyor:

وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمَانُ مَاءً حَتَّى إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهَ عِنْدَهُ فَوَفَّاهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ:

“İnkâr edenlere gelince; onların işleri çöllerdeki serap gibidir. Susayan kimse onu su zanneder fakat ona vardığında hiçbir şey

bulamaz. Orada Allah'ı bulur ve O da hesabını görür. Allah hesabı çabuk görendir.” (NUR SURESİ – 39. AYET)

İşte inanmayanların Allah katında değerlendirileceğini sandıkları amellerinin sonucu hayal edilen bir pırıltıdan ibarettir.

Ayet-i kerimede kurtuluşa ermek için öngörülen ikinci nitelik İSTİKAMET'tir. İstikamet, dosdoğru olmak demektir. Peygamberlerde bulunması gereken beş sıfattan birisi hatta birincisi dürüstlüktür.

Dürüstlük büyük fazilettir. Kişinin çevresine güven vermesini sağlayan bir niteliktir. Bunun içindir ki Peygamberimiz (SAV)'in İslam'a davet ettiğini duyanlar, ilk önce onun dürüst olup olmadığını sormuşlardır. Peygamberimiz (SAV)'in dürüst olduğunu, şimdiye kadar kimseyi aldatmadığını ve yalan konuşmadığını öğrenenler şu değerlendirmeyi yapmışlardır: “İnsanlara karşı dürüst olan bir kimse, Allah'a karşı niye dürüst olmasın?”

Ayet-i kerimede, Allah'a imandan sonra -ki diğer iman esasları da buna dâhildir-kişinin bütün davranışları İSTİKAMET kelimesiyle ifade edilmiştir.

İstikamet yani dürüstlük sözde, özde ve işte olmak üzere üç kısma ayrılır:

1-) SÖZDE DOĞRULUK: Her konuda olduğu gibi bu konuda da örnek alınacak insan Peygamber (SAV) Efendimizdir. Peygamberimiz (SAV), doğru sözlülüğün en canlı örneğiydi. Çünkü Kur'an-ı Kerim kendisine indirilmişti. Kur'an ayetlerini önce O okuyor ve uyguluyordu. Sözleriyle işleri arasında tam anlamıyla bir uyum vardı. Nasıl olmasındı? Kur'an şöyle diyordu:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ:

“Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylersiniz?”
(SAFF SURESİ – 2. AYET)

Bu ayet-i kerimenin şu olay üzerine nazil olduğu söylenir: Müslümanlar “Amellerin Allah katında en sevgilisinin hangisi olduğunu bilseydik, o uğurda mallarımızı ve canlarımızı feda ederdik.” demişlerdi. Bunun üzerine:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَّرْصُومٌ:

“Allah, kendi yolunda kenetlenmiş bir yapı gibi saf bağlayarak savaşanları sever.” (SAFF SURESİ – 4. AYET) mealindeki ayet nazil oldu. Fakat Uhud savaşında bazılarının geri dönmesi, ayetteki uyarıya sebep olmuştur.

Peygamberimiz (SAV) doğru sözlü olmasaydı düşmanları O’nu bu yönüyle dillerine dolar, davetine engel olurlardı. Fakat şu bir tarihi gerçektir ki, O’nu tanıyanlardan hiç birisi ona yalancı diyememiştir. Bir gün Mekke’nin ileri gelenleri toplanmışlar; ne edelim, nasıl yapalım da Muhammed (SAV)’i bu davadan vazgeçirelim diye düşünmeye başlamışlardı. En tecrübelilerinden Nadr b. Haris şu sözleri söylemişti:

“Ey Kureyş! Başınıza gelen felaketi hala ortadan kaldıramadınız. Muhammed (SAV) gözlerinizin önünde büyüdü. Hepinizin en doğru sözlüsü, en güzel huylusu, en güveniliridir. Kırıştığı yani yaşlandığı zaman size yeni bir şey sunduğu için siz O’na sihirbaz, şair, deli demeye başladınız. Hâlbuki Muhammed (SAV) ne şairdir, ne sihirbazdır, ne de delidir.”

Peygamberimiz (SAV)!in en büyük düşmanı olan Ebu Cehil: “Ey Muhammed (SAV)! Ben sana yalan söylüyorsun demiyorum. Ancak getirdiklerini doğru bulmuyorum.” demişti. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:

قَدْ نَعْلَمُ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ بِآيَاتِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ:

“Onların söylediklerinin seni üzmekte olduğunu biliyoruz. Fakat o zalimler açıkça Allah’ın ayetlerini inkâr ediyorlar.” (EN’AM SURESİ – 33. AYET)

Peygamberimiz (SAV) bir gün bir dağın tepesine çıkarak: “Ey Kureyş! Size bu dağın arkasından düşman atlılarının gelmekte olduğunu söylersem bana inanır mısınız?” demiş, orada bulunanlar da: “Evet, hepimiz inanırız. Çünkü sen bir defa olsun yalan söylemedin.” cevabını vermişlerdi.

Bizans imparatoru Heraklius, ticaret için Şam’a gelmiş olan Ebu Süfyan’ı kabul ettiği zaman ona sordu: “Peygamberlik iddiasında bulunan bu zatın bundan önce hiç yalan söylediğini duydunuz mu?” dedi. Ebu Süfyan: “Asla, yalan söylediğini hiç duymadık.” diye cevap verdi.

İşte örnek alacağımız o Yüce Peygamber (SAV) böyle doğru sözlüydü. Düşmanları bile onun doğru sözlü olduğunda ve hiç kimseyi aldatmadığında ittifak halindeydiler. Esasen Peygamberimiz (SAV) sözünde ve işinde güvenilir biri olmasaydı, insanlar kısa zamanda kendi inançlarını, adet ve geleneklerini bırakarak ona inanır ve etrafında toplanırlar mıydı?

Doğruluk, insanlığın dayanak ve direğidir. Doğruluk olmayınca ne bir evde ve ne de bir ülkede anlaşma ve kaynaşma olmaz. Bu özelliği kaybeden milletin varlığı çöker, düzeni bozulur. Peygamberimiz (SAV)’in şu hadisi ne kadar düşündürücüdür: “Tehlikeyi doğrulukta görerseniz de doğruluktan ayrılmayınız. Zira kurtuluş ancak ondadır.” Bir başka hadis-i şerif te şöyledir: “Size doğruluğu tavsiye ederim. Zira doğruluk iyiliğe götürür, iyilik te cennete iletir. Kişi doğru söyledikçe, doğruyu araştırdıkça Allah katında doğru yazılır. Yalandan kaçının, zira yalan kötülüğe götürür, kötülük te cehenneme iletir. Kişi yalan söyledikçe ve yalan peşinde koştukça Allah katında yalancı yazılır.”

Doğru sözlülüğün karşıtı yalancılıktır. Yalancılık ise kötü bir huy ve nifak belirtisidir. Mümin yalan konuşmaz ve yalanla iş yapmaz. Çünkü onun derin bir saygıyla bağlı bulunduğu Peygamberi (SAV) hiç yalan konuşmamış ve yalan konuşandan hoşlanmamıştır. Bir gün Peygamberimiz (SAV)’e sorulmuş: “Mümin korkak olur mu?” Peygamberimiz (SAV) cevap vermiş: “Olabilir.” “Mümin cimri olabilir mi?” diye sorulunca peygamberimiz (SAV): “Olabilir.” buyurmuş. “Mümin yalancı olur mu?” denilince Peygamberimiz (SAV): “Hayır, olamaz.” buyurmuş, iman ile yalanın bir arada bulunamayacağını bildirmiştir.

Yalan insan için en kötü sıfat olan münafıklık alametlerindendir. Peygamberimiz (SAV) şöyle buyurur: “Dört şey vardır ki bunlar kimde bulunursa o kimse katıksız münafık olur. Kimde bunlardan bir şey bulunursa – onu bırakıncaya kadar- kendisinde nifaktan bir haslet var demektir. Bunlar: Konuştuğu zaman yalan söyler, söz verirse sözünde durmaz, va’d ederse vaadinden döner, bir dava ve duruşma esnasında haktan ayrılır.”

Peygamberimiz (SAV), çocukları yatıştırmak ve oyalamak için onlara yalan söylemenin de günah olduğunu, bundan da sakınılması gerektiğini bildirmiştir. Abdullah b. Amr (RA) anlatıyor: Peygamberimiz (SAV), evimizde bulunduğu bir günde annem beni yatıştırmak için: “Yavrum gel sana bir şey vereceğim” diyerek beni çağırdı. Peygamberimiz (SAV) anneme: “Çocuğa ne vermek istedin?” diye sordu. Annem: “Hurma vermek istedim.” dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (SAV): “Eğer bir şey vermeseydin de çocuğu aldatmış olsaydın sana bir günah yazılırdı.” uyarısında bulundu.

Yalanın her çeşidi günahtır. Hele yalancı şahitlik, yalanın en çirkini ve en zararlısıdır. Herhangi bir çıkar için veya hatır için mahkemede yalancı şahitlik yapmak, büyük günahtır. Yalancı şahitlik başkasının dünyasını yapacağım, gönlünü alacağım diye

kendi ahiretini yıkmış olur. Sonra da yaptığı yalancı şahitlikle hakkın kaybolmasına ve günahsız insanların eziyet görmelerine, mağdur olmalarına sebep olur. Kur'an-ı Kerim bu hususta şöyle buyuruyor:

وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا:

“Erkek ve kadın müminlere işlemedikleri bir günah yüzünden eziyet edenler muhakkak bir iftira ve apaçık bir günah yüklenmişlerdir.” (AHZAB SURESİ – 58. AYET)

Bir müminin işlemediği bir günah yüzünden eziyet görmesi, buna sebep olanı rahatsız etmeyecek mi? Bunu düşündükçe içi sızlamayacak mı? Kendisine böyle bir muamele yapılmasını nasıl istemiyorsa kendisi de başkasına böyle muamele yapmamalıdır.

Cenab-ı Hakk, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوِ الْوَالِدِينَ وَالْأَقْرَبِينَ
إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ أُولَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدِلُوا وَإِنْ تَلَوُّوا أَوْ تَعْرِضُوا فَإِنَّ
اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا:

“Ey müminler, adaleti titizlikle ayakta tutun; kendiniz, anne-babanız ve akrabalarınız aleyhinde de olsa Allah için şahitlik eden kimseler olunuz. (Haklarında şahitlik ettikleriniz) zengin olsalar, yoksul olsunlar, Allah, onlara (sizden) daha yakındır. Hislerinize uyup adaletten ayrılmayın. (Şahitliği) eğer büker veya şahitlikten kaçınırsanız (biliniz ki) Allah yaptıklarınızdan haberdardır.” (NİSA SURESİ – 135. AYET)

Peygamberimiz (SAV) de bir hadislerinde şöyle buyuruyor: “Büyük günahların en büyüğünü size haber vereyim mi? Dinleyenlerin: “Evet, bildir ey Allah'ın Rasülü” demeleri üzerine, Peygamberimiz (SAV): “Allah'a ortak koşmak, anne-babaya karşı gelmek.” buyurdu. Sonra da yatmakta olduğu yerden doğrulup oturdu ve: “İyi dinleyin, bir de yalan şahitliğidir.” buyurdu. Bu sözü durmadan tekrar ediyordu. Orada bulunanlar: “Keşke sükût buyursalar.” dediler.

Yalancı şahitlik yapan kimse üç çeşit günah işlemiş olur: Birincisi; yalan konuşuyor. İkincisi; haksız olan kimseye yardım ediyor. Üçüncüsü de; haklı olanı kötü duruma düşürüyor.

Yalancı şahitlik yapmak nasıl günah ise, bildiğini ve gördüğünü söylememek de aynı şekilde günahdır. Çünkü bu durumda haksız olanın bilinmesi, suçlunun cezalandırılması örtbas edilmiş olur.

Kur'an-ı Kerim şöyle buyuruyor:

وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَإِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ:

“Şahitliği gizlemeyin. Her kim şahit olduğu gerçeği gizlerse, şüphesiz onun kalbi günahkârdır.” (BAKARA SURESİ – 283. AYET)

Şahitliği gizlemek, bildiğini söylememek, öyle dış organların işlediği günah gibi değildir. Bizzat imanın karargâhı olan kalbin işlediği bir günahdır. Bundan dolayı en büyük günahlardandır.

2-) ÖZDE DOĞRULUK: Müslüman'ın sözü gibi öze de doğru olmalı, içi kötü duygu ve düşüncelerden arınmış bulunmalıdır. Daha açık bir ifade ile Müslüman, düşündüğü gibi konuşmalı, konuştuğu gibi olmalıdır. Sözü ile özü arasında ayrılık olmamalıdır. Böyle olduğu takdirde olgun mümin olur. Böyle olduğu takdirde çevresine güven vermiş olur. Peygamberimiz (SAV) şöyle buyuruyor: “Kişinin imanı doğru olmaz, kalbi doğru olmayınca; Kalbi doğru olmaz, dili doğruları söylemedikçe; kişi cennete giremez, komşusu şerrinden emin olmadıkça.”

Peygamberimiz (SAV), dilin ve kalbin uyum içerisinde olmasını ve her ikisinin de istikamet üzere bulunmasını tavsiye etmektedir. Bazı kimseleri zaman zaman duyarız: “Sen benim söz ve davranışlarıma bakma, benim kalbim doğrudur. İçimde fenalık yoktur.” Bu sözleri yukarıda mealini arz ettiğimiz Hadis-i şerife göre bir anlam taşımazlar. Esasen bir kaptaki ne varsa o kabın ağzından o dökülür. Bir kaptaki bal şerbeti olduğu halde ondan sirke dökülmesi nasıl mümkün değilse, iyi duygu ve düşüncelere sahip

olan kimsenin diline ve organlarına yansıyacak olan da iyi söz ve davranışlarıdır.

3-) İŞTE DOĞRULUK: Müslüman'ın sözü ve özü doğru olunca, işi de doğru olacaktır. Müslüman'ın işinde hile ve haksızlık olmaz. Kendi işini sağlam ve hilesiz yaptığı gibi başkasının işini de aynen kendi işini yaptığı yapacaktır. Nasıl yapmasın ki; Peygamberimiz (SAV), kendisine reva gördüğü bir muameleyi, din kardeşine reva görmedikçe, kişinin olgun imana sahip olamayacağını bildirmiştir. Esasen Hakka inanan ve bütün yaptıklarından bir gün hesaba çekileceği muhakkak olan insan, başkasına nasıl haksızlık yapar?

Ebu Hüreyre (RA) şöyle rivayet ediyor: Peygamberimiz (SAV) bir gün bir ekin yığınınına uğramış, mübarek elini onun içine daldırmış da parmaklarına ıslaklık dokunmuş. Yani ekinin üstünün kuru, altının ise yaş olduğunu görmüş. Bunun üzerine ekin sahibine: “Bu nedir ?” diye sormuş. Ekin sahibi de: “Onu yağmur ıslattı, ey Allah'ın Rasülü!” deyince, Peygamberimiz (SAV): “O ıslak kısmı, insanların görmesi için ekinin üstüne koysaydın ya. Bizi aldatan bizden değildir.” buyurdu.

Bir Müslüman asla hile yoluna başvurmamalıdır. Çünkü Müslüman'ın yaptığı her işi Allah görmekte ve bilmektedir. Allah'ta saklı olarak hiçbir şeyin yapılması mümkün değildir. Değil yaptıklarımızdan, düşünüp te yapamadıklarımızdan bile sorguya çekileceğimiz, Kur'an'da bildirilmektedir. Yine Kur'an-ı Kerim, sözünde, özünde ve işinde doğru olan müminler için korku ve üzüntü olmayacağını ve bunların cennetle mükâfatlandırılacaklarını bildirmektedir.